

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUK VE AİLELERİ İLE İLETİŞİM

Funda GÜMÜŞ¹

I. Giriş

Çocuklarda zihinsel, fiziksel, sosyal açıdan gelişim farklılık gösterebilmekte ve bu farklılık bazı çocuklarda gelişimsel bozukluklara neden olabilmektedir. Özel gereksinimli birey, tanılanmış bir gelişimsel yetersizliği olan, gelişimsel geriliği bulunan ya da gelişimsel gerilik için risk taşıyan çocuklardır. Özel gereksinimi olan çocuklarda; görme, işitme, ortopedik, zihinsel problemler, astım, diyabet, kanser ya da böbrek yetmezliği gibi kronik hastalıklar, gelişimsel gerilik, otizm spektrum bozukluğu ve özgül öğrenme bozukluğu gibi ruhsal yetersizlikler görülebilmektedir (1, 2). Özel gereksinimli çocuklarda göz teması, jest, mimikler, konuşma problemleri, başkaları ile iletişime girmeye isteksizlik veya yetersizlik gibi iletişim sorunları görülmektedir. Bu sorunlar ise çocuğun ebeveynleri, kardeşleri, arkadaşları, öğretmenleri vb. ile ilişkilerini kısıtlamakta, sosyal yaşama uyum gibi sorunlar görülmekte, işlevsellikleri ve yaşam kalitelerini düşürebilmektedir. Özel gereksinimli çocuk ve ailelerinin iletişim becerileri geliştirilebilir ve bu sayede yaşama adapte edilebilirler (1).

II. İletişim

İletişim; gönderen ve alıcı arasındaki bilgi, duygu, düşünce ve gereksinimlerin alışverişini içeren iki ya da daha fazla kişi arasındaki etkileşimdir. Bireyin

¹ Doç. Dr., Dicle Üniversitesi Atatürk Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, E-posta: fcamuz@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3827-0909

- » Uyarma, tehdit etme (gözdağı verme)
- » Emretme, yönetme
- » Öğüt verme
- » Övme
- » Ad takma, gülünç duruma düşürme
- » İkna etmeye çalışma
- » Güvence verme,
- » Teskin\teselli etme
- » Yargılama, eleştirme, suçlama
- » Ahlak dersi verme, vaaz etme
- » Tahlil etme, teşhis koyma
- » Sen dilini kullanmak
- » Konu değiştirme, işi alaya vurma (24, 25).

IX. Sonuç

Özel gereksinimli çocuklar, normal gelişim gösteren çocukların karşılaşmak zorunda olmadığı, sözlü ve sözsüz iletişim sorunlarıyla karşılaşılırlar. Dahası çoğu zaman sosyal etkileşimde de problemler yaşadıklarını ve bunun da kendilerini izole etmelerine ve başkalarıyla ilişki kurmalarını engellemektedir. Bu nedenle mümkün olan en erken dönemde bu çocukların iletişim becerilerini geliştirmeleri önemlidir. Bu becerilerin geliştirilmesinde ailenin olumlu tutumu gereklidir. Çünkü özel gereksinimli çocuklarda ailenin olumlu tutumu, çocuklarda dil becerisini ve özellikle sözsüz iletişim becerilerini arttırmakta, çocuğun sosyal ve okul yaşantısına uyumunu kolaylaştırmakta ve akademik başarıyı arttırmaktadır (28, 29, 30).

KAYNAKÇA

1. Gümüş F. “Özel Gereksinimli Çocuklarda Ruhsal Problemler ve Hemşirelik Yaklaşımları”. Kaçan, H., & Değer, V.D. (Eds.). Özel Gereksinimli Çocuğa Multidisipliner Yaklaşım. Nobel Tıp Kitapevleri; 2022: 1-23.
2. Subakan Y, Koç M. Özel Eğitim Gereksinimli Bireylerin Gelişim ve Eğitimlerinde Kullanılan Mobil Cihazlar ve Yazılımlar. Bilim Eğitim Sanat ve Teknoloji Dergisi; 2019;3(2): 51-61. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/bestdergi/issue/40736/490943>
3. Gümüş F, Küçük L. “Farklı Kültürdeki Birey ile İletişim”. Yılmaz, M. (Ed.). (2020). Sağlık Profesyonelleri için İletişim. Akademisyen Kitabevi; 2020: 1-23.
4. Şahan H, Gönen M. Farklı Değişkenler Açısından Besyo Öğrencilerinin İletişim Beceri Düzeyleri İle Atılganlık İlişkisinin İncelenmesi. Journal of International Social Research; 2018;11(59).

5. Gümüş F. "İletişim ve Hemşirelik". Batmaz M, Yazıcı HG. (Eds.). Hemşirelikte İletişim. Akademisyen Kitabevi; 2022: 1-23.
6. Karahan S. Okul öncesindeki özel gereksinimli çocukların sosyal becerilerine ilişkin anne, baba ve öğretmen görüşleri: Karma yöntem çalışması. Hasan Kalyoncu Üniversitesi; 2019: 1-134.
7. Puspitasari LD, Palupi P. Interpersonal Communication of Parents to Children with Special Needs in Assisting the Implementation Distance Learning. In International Conference on Community Empowerment and Engagement (ICCEE 2021) Atlantis Press; 2022: 198-205.
8. Erol İ, İlhan İldız G. Özel gereksinimli bireylerin dil gelişim süreçleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin analizi. (2000-2019). RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi; 2020;(21): 559-274. DOI: 10.29000/rumelide.843486.
9. Küçükünal İS. Çocuk gelişimi (A.D. Öğretim Özçelik, Ed.). Pegem Akademi; 2019.
10. Masanoğlu A. Özel eğitim kurumuna devam eden eğitsel tanısı olan ve olmayan okul öncesi otizmli çocukların sosyal iletişim ve oyun becerilerinin değerlendirilmesi (Master's thesis, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü); 2023.
11. Lanza JR, Flahive LK. LinguSystems Guide to Communication Milestones. LinguSystems; 2009.
12. Yıldırım Doğru S, Çetinöz D. Duyu eğitiminin otistik çocukların alıcı dil gelişimine etkileri. Kastamonu Eğitim Dergisi; 2017;35(5): 1819-1834.
13. Ökcün Akçamuş MÇ. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal iletişim becerileri ve dil gelişim özellikleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi; 2016;17(2): 163-192.
14. Landa R. Early communication development and intervention for children with autism. Mental Retardation and Developmental Disabilities;2007;13(1): 16-25.
15. Kizir M. Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere iletişim becerilerinin öğretiminde uzaktan aile eğitim uygulamaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi; 2021;22(1): 253-281.
16. Duman G, Koçak N. Anaokulu kaynaştırma sınıfında yer alan özel gereksinimli bir çocuğun sosyal oyun ve sosyal iletişim özellikleri. Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi; 2016;2(3): 99-108.
17. Alak G. Okul öncesi dönemde sözel olmayan otizm spektrum bozukluğu tanılı çocukların söz öncesi becerilerinin gelişiminde anne yanıtlayıcılığının etkisinin boylamsal incelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü); 2018.
18. Akçamuş MÇÖ, Acarlar F, Gamze ALAK. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda taklit türlerinin oyun karmaşıklığı ve sözcük dağarcığı ile ilişkileri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi; 2018;19(4): 747-775.
19. Erdoğan FK. Akran etkileşiminin otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin dil ve oyun gelişimine etkisinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]; 2019.
20. Akkuş PZ, Saygan BB, İltar Bahadır Eİ, et al. Otizm spektrum bozukluğu tanısı ile yaşamak: Ailelerin deneyimleri. Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi; 2021;15(4): 272-279.
21. Cahyani RA. Penerimaan diri ibu dengan anak berkebutuhan khusus di Mojokerto (Doctoral dissertation, Universitas Islam Negeri Maulana Malik Ibrahim); 2015.
22. Erina IA, Mychko EI, Sorokopud YV, et al. Development of communication skills in children with special needs (ADHD): Accentuation of the schoolboy's personality and

- musical preferences. *Universal Journal of Educational Research*; 2019;7(11): 2262-2269.
23. Rohner RP, Khaleque A, Cournoyer DE. Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and implications. *Ethos*; 2005;33(3): 299-334.
 24. Yavuzer H. Çocuk psikolojisi. Remzi Kitabevi; 2015.
 25. Navaro L. Çocuklarla İletişim Nasıl Kurulur? Ana-Baba Okulu. 12. basım- İstanbul; 2006: 133-145
 26. Şengül Erdem H. DIR/Floortime: Otizm spektrum bozukluğunda bir erken müdahale modeli. *Kalem Uluslararası Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*; 2021.
 27. İsmail A. Batı Trakya'daki özel gereksinimli çocuğa sahip azınlık ailelerinin ve normal gelişim gösteren kardeşlerinin yaşadıkları sorunlar (Master's thesis, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü); 2019.
 28. Sari SA. Coexistence of autism and eating disorder: a case report. *Dusunen Adam the Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*; 2018;31(3): 301.
 29. Hosozaw M, Sacker A, Cable N. Timing of diagnosis, depression and self-harm in adolescents with autism spectrum disorder. *Autism*; 2021;25(1): 70-78.
 30. Febriantini WA, Fitriati R, Oktaviani L. An Analysis of Verbal and Non-Verbal Communication in Autistic Children. *Journal of Research on Language Education*; 2021;2(1): 53-56.